
Урок.LAB:
територія педагогічних експериментів
LAB#1
Не слухаємо про зміни –
експериментуємо зі змінами!
Мовно-літературне
дослідництво
як ресурс розвитку учня
й професійного зростання вчителя
ІДЕЇ
ДОСЛІДЖЕННЯ
ТВОРЧІСТЬ
РОЗВИТОК
РЕЗУЛЬТАТ
Запитання
Гіпотеза
Дослідження
Відкриття
Дія
Учні
думають.
Досліджують.
Створюють.
Надія
Терасімчук
МОВА
ЛІТЕРАТУРА
ДОСЛІДНИЦТВО

LAB#1
Мовно-літературне дослідництво
як ресурс розвитку учня й професійного зростання вчителя
МОВА
ЛІТЕРАТУРА
ІДЕЇ
ДОСЛІДЖЕННЯ
РОЗВИТОК
УСПІХ
дослідницька культура
експеримент
мотивація
дослідницькі інструменти
дослідницькі ініціативи
спільні дії
спільні дослідження
грантове фінансування
знання
інновації
ресурсний обмін

Що сьогодні найбільше заважає розвивати мовно-літературне дослідництво в освіті?

Від бар'єрів – до можливостей!

LAB#1

	Бар'єр	Можливість	Що може допомогти
1	Невпевненість у власних дослідницьких компетентностях	РОЗВИТОК І ПІДТРИМКА	Професійні спільноти, курси, наставництво, обмін досвідом, маленькі успішні кроки
2	Дефіцит часу в умовах високого навантаження	ЕФЕКТИВНЕ ПЛАНУВАННЯ	Інтеграція дослідницьких завдань у програму, мікро-дослідження, готові методичні рішення
3	Пасивність учнів та очікування готових відповідей	МОТИВАЦІЯ ЧЕРЕЗ ДОСЛІДЖЕННЯ	Проблемні запитання, реальні життєві ситуації, вибір тем, творчі формати, дослідницькі рольові завдання
4	Обмежений доступ до сучасних інструментів	ЦИФРОВИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ	Онлайн-ресурси, штучний інтелект, інтерактивні платформи, електронні бібліотеки, мультимедіа
5	Складнощі в оцінюванні дослідницьких результатів	ГНУЧКЕ ОЦІНЮВАННЯ	Критерії для оцінювання процесу й результату, самооцінювання, взаємооцінювання, портфоліо

- [x] Ідеї
- [x] План
- [x] Дослідження
- [x] Результат

У кожному бар'єрі – прихована можливість.

Від бар'єрів – до можливостей!
LAB#1
Невпевненість у власних дослідницьких компетентностях
Дефіцит часу в умовах високого навантаження
Пасивність учнів та очікування готових відповідей
Обмежений доступ до сучасних інструментів
Складнощі в оцінюванні дослідницьких результатів
Якщо змішати ці бар'єри, ми отримуємо...
ПОТУЖНІ МОЖЛИВОСТІ!
Професійне зростання вчителя
Розвиваємо дослідницьку культуру та впевненість
Активного й мотивованого учня
Створюємо умови для пошуку, запитань і відкриттів
Сучасні освітні практики
Інтегруємо інновації, цифрові інструменти, STEM-підходи
Якісний освітній процес
Менше формальності — більше змісту й сенсів
Видимі результати
Учнівські проєкти, конкурси, дослідження, реальні здобутки
Спільноту однодумців
Обмін досвідом, підтримка та нові можливості
ІДЕЇ
ДОСЛІДЖЕННЯ
РОЗВИТОК
МОТИВАЦІЯ
ІНСТРУМЕНТИ
РЕЗУЛЬТАТ

Модель педагога НУШ, який синергійно досліджує свою професійну діяльність

LAB#1

Дослідницька культура
Відкритість до пошуку, експериментів і нових ідей

Рефлексивна свідомість
Аналіз власної практики, усвідомлені рішення, готовність до розвитку

Синергія співпраці
Обмін досвідом, професійні спільноти, партнерські проєкти

Компетентнісна інтеграція
Поєднання знань, умінь, цінностей та міжпредметних зв'язків

Орієнтація на інновації
Використання сучасних інструментів і творчих рішень

Сталий розвиток та самонавчання
Постійне вдосконалення, пошук нових можливостей, професійна гнучкість

знання
досвід
ідеї
співпраця
інновації
мотивація

Синергія: складників

Модель педагога НУШ

ДОСЛІДЖУЮ • АНАЛІЗУЮ • ВПРОВАДЖУЮ
РОЗВИВАЮСЬ • ДІЛЮСЯ • ВПЛИВАЮ

Результат: учитель, який створює зміни

- Ефективні уроки з дослідницьким компонентом
- Мотивовані та активні учні
- Впровадження інновацій у власну практику
- Професійне зростання і визнання
- Ресурсна та підтримувальна спільнота

Вчитель, який досліджує сьогодні — створює кращу освіту завтра!

Як реалізувати модель педагога НУШ на уроках мовно-літературної галузі?

LAB#1

Дослідницька культура

Як?

- ✓ ставимо проблемні запитання;
- ✓ організовуємо мовно-літературні дослідження;
- ✓ використовуємо метод «запитання – гіпотеза – дослідження – висновок».

Приклад на уроці

Дослідження:
«Як змінюється значення слова в різних епохах?»

Рефлексивна свідомість

Як?

- ✓ аналізуємо власні уроки;
- ✓ ведемо щоденник спостережень;
- ✓ збираємо зворотний зв'язок від учнів;
- ✓ робимо висновки й коригуємо практику.

Приклад на уроці

Після уроку учні заповнюють «Лист зворотного зв'язку»:
Що було цікавим?
Що здивувало?
Що хочеться дослідити далі?

Синергія співпраці

Як?

- ✓ організовуємо роботу в парах і групах;
- ✓ реалізуємо міжпредметні проєкти;
- ✓ залучаємо батьків, бібліотеку, громаду;
- ✓ співпрацюємо з колегами.

Приклад на уроці

Груповий проєкт «Мова мого міста»: досліджуємо місцеві діалекти, історії слів, мовні особливості громади.

Компетентнісна інтеграція

Як?

- ✓ поєднуємо мовну, літературну, цифрову, соціальну, громадянську компетентності;
- ✓ інтегруємо з історією, мистецтвом, STEM, медіа.

Приклад на уроці

Інтегрований урок «Мова і наука»: аналіз науково-популярного тексту, створення інфографіки.

Орієнтація на інновації

Як?

- ✓ використовуємо цифрові інструменти;
- ✓ створюємо інтерактивні завдання;
- ✓ застосовуємо елементи гейміфікації;
- ✓ залучаємо сучасні формати роботи з текстом.

Приклад на уроці

Створення цифрової інтерактивної карти «Літературні місця України» (у Canva, Padlet).

Готовність до змін

Як?

- ✓ експериментуємо з форматами уроку;
- ✓ впроваджуємо нові методики;
- ✓ адаптуємося до потреб сучасних учнів;
- ✓ будуємо індивідуальні освітні маршрути.

Приклад на уроці

Урок-дослідження у форматі «літературного детективу» з елементами квесту.

Сталий розвиток та самонавчання

Учитель, який досліджує сьогодні — створює кращу освіту завтра!

"Модель оживає на уроці, коли вчитель діє, досліджує, співпрацює і не боїться змін!"

ПОКРОКОВО: як упроваджувати модель на уроках мовно-літературної галузі

1. **Визначте фокус**
   Що хочете дослідити на уроці? (текст, явище, метод, мотивація)
2. **Сплануйте діяльність**
   Обираємо методи, інструменти, формат (проєкт, дослідження, дискусія)
3. **Реалізуйте**
   Проводимо урок, фіксуємо спостереження, збираємо дані
4. **Аналізуйте**
   Які результати? Що спрацювало? Що варто змінити?
5. **Поширюйте досвід**
   Діліться з колегами, учнями, у професійних спільнотах
6. **Розвивайтесь далі**
   Плануйте нові ідеї, експериментуйте, будьте відкритими до змін

Чому дослідництво важливе в мовно-літературній освіті?

Формує критичне мислення → Учні вчаться аналізувати текст, ставити запитання, шукати докази й робити обґрунтовані висновки.

Розвиває самостійність і відповідальність → Учні стають активними дослідниками тексту, мовних явищ і культурних контекстів, вчаться планувати й презентувати власні результати.

Дозволяє учням робити власні відкриття → Через дослідження вони знаходять нові сенси, бачать у тексті більше, ніж «правильну відповідь».

Дає вчителю можливість вибудовувати інноваційні підходи → Дослідницькі методи урізноманітнюють урок, мотивують учнів і відкривають нові формати роботи (проєкти, дискусії, цифрові інструменти).

Дослідництво в мовно-літературній освіті — це шлях до учня, який мислить, відчуває, творить і змінює світ!

LAB#1

Портрет дослідника/дослідниці НУШ

Це здобувачі освіти, які на уроках не просто читають чи вивчають правила, а досліджують, ставлять запитання, мислять критично, шукають відповіді в текстах і навколо себе.

1 Уважний читач

- Аналізує текст
- Звертає увагу на деталі
- Вміє побачити підтекст

2 Критичний мислитель

- Ставить запитання
- Порівнює
- Формулює власну думку
- Шукає докази

3 Користувач ресурсів

- Використовує словники, цифрові платформи
- Додає відео, аудіо
- Знає можливості штучного інтелекту

4 Дослідник культури

- Цікавиться мовними традиціями
- Досліджує літературну спадщину
- Порівнює тексти різних епох і країн

5 Творчий автор

- Пробує себе у різних ролях — оповідача, блогера, поета, рецензента
- Створює власні тексти, проєкти, буктрейлери

6 Комунікатор

- Уміє працювати в парі, групі
- Ділиться ідеями
- Вести діалог
- Поважає інші думки

7 Творець власного проєкту

- Створює буклети, літературні мапи
- Досліджує цікаві процеси
- Читацькі щоденники, сторінки в соцмережах про літературу

Досліджую світ через слово!

LAB: ♥

Досліджуй · Аналізуй · Запитуй · Твори · Ділися · Змінюй!

Бо мовно-літературна освіта відкриває світ!

LAB#1

ЗДОБУВАЧІ ОСВІТИ:

- **зміст навчального матеріалу** (факти, явища, процеси, закономірності);
- шляхи розв'язання проблем і завдань;
- нові знання та способи їх застосування;
- власний досвід, помилки й успіхи.

ПЕДАГОГИ:

- процес і результати навчання учнів;
- методи, форми й засоби навчання;
- психологічні особливості учнів;
- ефективність освітнього процесу;
- власну педагогічну діяльність для вдосконалення.

ДОСЛІДЖУЮТЬ

РАЗОМ ВІДКРИВАЮТЬ НОВІ МОЖЛИВОСТІ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТИ

Учень/учениця досліджує:

- читає – аналізує – ставить запитання
- шукає інформацію
- робить висновки
- перевіряє свої ідеї на практиці
- ділиться результатами

Учитель/учителька досліджує:

- спостерігає, аналізує, порівнює
- експериментує з новими підходами
- вивчає потреби й інтереси учнів
- оцінює результативність уроків
- узагальнює досвід і планує розвиток

Дослідження надихає та об'єднує!

Практична вправа 1

«Що я чую?»

Вчимося помічати звичайне, щоб бачити більше

1 Підготуйся

- Сядь зручно.
- Заплющ очі.
- 30 секунд слухай тишу навколо.

2 Досліджуй звуки

З яких звуків складається тиша? Сконцентруйся і помічай усе, що чуєш, навіть дуже тихе.

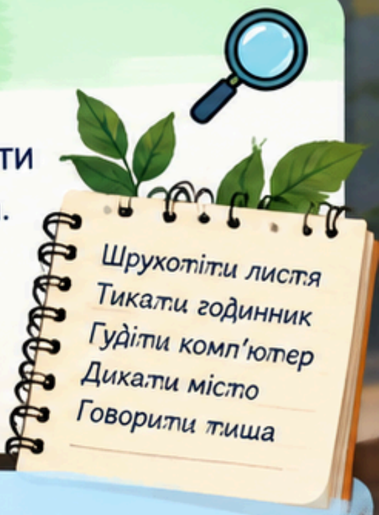
3 Запиши 3 звуки

Запиши 3 звуки у форматі «дієслово + іменник».

1. _____
2. _____
3. _____

4 Відкрий нове

Спробуй у звичайному почути те, що раніше не помічав/ла. Що здивувало? Який звук виявився несподіваним?

5 Рефлексія для нас, освітян

Які відкриття я зробив/ла під час цієї вправи?

_____
_____
_____
_____

Чому важливо помічати деталі навколо нас у роботі з текстами та в житті?

_____
_____
_____
_____

Як ця вправа може допомогти моїм учням/ученицям розвивати увагу й чутливість до світу?

_____
_____
_____

Мовна LAB:

таємниці прикметника

Від спостереження — до відкриття!

Проблемне запитання

Навіщо в нашому мовленні прикметники?

- Яку роль вони відіграють?
- Чи можна без них обійтися?
- Що зміниться, якщо забрати прикметники з тексту?

СПОСТЕРЕЖЕННЯ
ФАКТИ
ГІПОТЕЗИ
ЕКСПЕРИМЕНТ
ВИСНОВКИ

Наша дослідницька місія:

- дослідити, які значення можуть виражати прикметники;
- з’ясувати, як вони допомагають робити мовлення яскравим і точним;
- перевірити наші гіпотези на реальних мовних прикладах;
- створити власні мовні відкриття про прикметник.

Мовна LAB:

досліджуємо прикметник

Спостерігаємо → Аналізуємо → Робимо висновки

Мовне дослідження — це коли ти не просто знаєш правило, а сам його відкриваєш!

МОВА
ЛІТЕРАТУРА
ДОСЛІДЖЕННЯ

Що ми досліджуємо?

- Які бувають прикметники?
- Як вони змінюються?
- Яку роль виконують у реченні?
- Чи завжди прикметники передають лише ознаку?

Наші дослідницькі групи

- Збирачі фактів
- Аналітики
- Експериментатори
- Творці висновків

Наші інструменти

- Текст для аналізу
- Словники
- Онлайн-ресурси
- Діаграми, таблиці
- Карта спостережень

Прикметник — це не просто слово, а ключ до вираження наших думок і почуттів!

СПОСТЕРЕЖЕННЯ
ГІПОТЕЗА
ЕКСПЕРИМЕНТ
ВИСНОВОК

Від запитань — до відкриттів!

Досліджуй — мисли — застосовуй!

Дослідницьке завдання

Як змінюються прикметники?

Справжній дослідник помічає не лише схожість, а й зміни!

1 Досліджуємо форми прикметників

- Розгляньте пари словосполучень.
- Що змінюється у прикметниках?
- Від чого залежать ці зміни?
- Знайдіть у тексті приклади.

високий будинок — високого будинку
синя річка — синьої річки
веселе місто — веселого міста
український герой — українського героя

2 Творимо гіпотези

- Сформулюйте свої припущення:
- Чому прикметники змінюються?
- З чим це пов'язано?
- Які форми можуть мати прикметники?

Наші гіпотези:

1. .....
2. .....
3. .....

У мене є припущення, але треба перевірити його на фактах!

3 Перевіряємо гіпотези

- Дослідіть приклади в таблиці.
- Порівняйте форми прикметників.
- Знайдіть закономірності.
- Зробіть висновок.

Відмінок	Питання	Приклад
Називний	який?	високий будинок
Родовий	якого?	високого будинку
Давальний	якому?	високому будинку
Знахідний	який?	високий будинок
Орудний	яким?	високим будинком
Місцевий	на якому?	(на) високому будинку

Висновок:

Прикметники змінюються за ..... тому що .....

СПОСТЕРЕЖЕННЯ
АНАЛІЗ
ПРИКМЕТНИК

Досліджуємо образ Лиса Микити

Іван Франко
«Фарбований Лис»

1 Портрет персонажа

- Знайдіть у тексті слова, які описують Лиса Микиту.
- Які риси характеру можна визначити за його вчинками?
- Підтвердіть прикладами з тексту.

2 Маска і справжній образ

- Чому Лис вирішив «фарбуватися»?
- Який образ він створив для інших тварин?
- Що приховував за цією маскою?
- Чи змінився він насправді?

3 Лис і інші персонажі

- З ким взаємодіє Лис?
- Як будує стосунки з іншими героями?
- Хто йому довіряє? Чому?
- Як ставляться до нього інші тварини?

4 Мотиви й вчинки

- Якими мотивами керується Лис?
- Які його вчинки можна виправдати?
- Які — засудити?
- Що спонукає героя до обману, хитрощів, ризику?

5 Символічний сенс

- Що символізує образ Лиса?
- Чи є він лише казковим героєм?
- Які риси людської поведінки висміює автор?
- Що хотів сказати І. Франко через цей образ?

6 Моя гіпотеза

- Чому, на вашу думку, автор написав саме таку казку?
- Яку думку прагнув донести до читача?
- Що актуального в цьому творі сьогодні?

7 Творча лабораторія

- Яким був би Лис Микита в сучасному світі?
- Придумайте нове продовження історії.
- Напишіть листу Лису.
- Створіть комікс, мем або пост у соцмережах.

Досліджуємо поезію Тараса Шевченка «Зоря моя вечірняя»

1 Портрет поезії

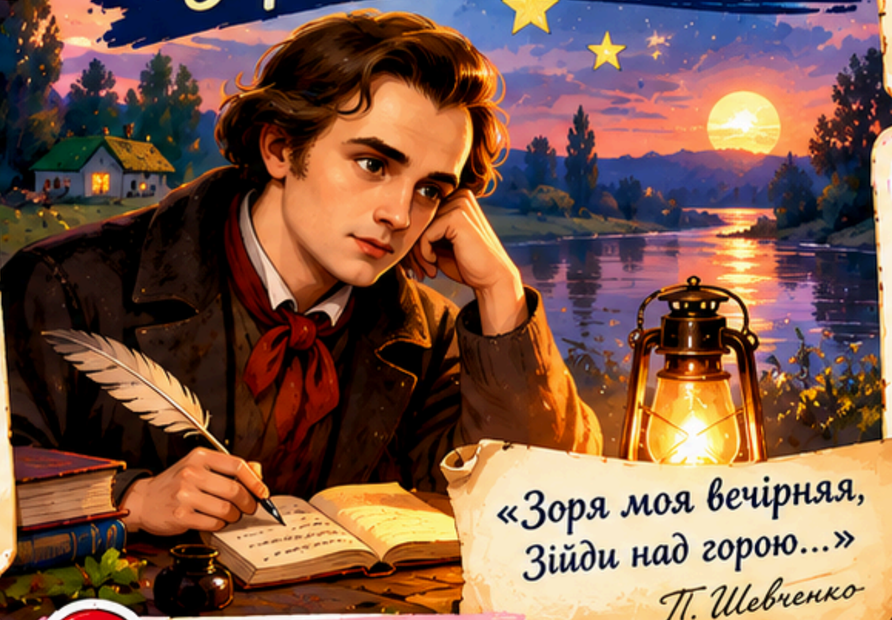

- Прочитайте вірш.
- Який настрій він викликає?
- Які слова передають цей настрій?
- Підберіть слова-ключі для «портрета» поезії.

2 Художній світ

- Які картини постають перед вашим зором?
- Які художні засоби використовує поет?
- Знайдіть у тексті епітети, метафори, порівняння.

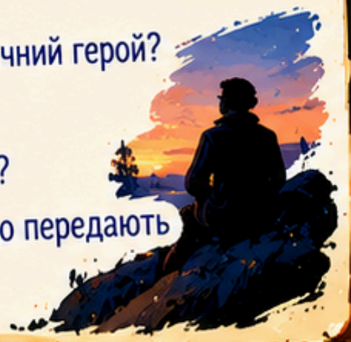
«Зоря моя вечірняя,
Зійди над горою...»
Т. Шевченко

3 Символіка образів

- Що символізує зоря у вірші?
- Яке значення має вечір, гора, широкий Дніпро?
- Чи є цей вірш тільки про природу?
- Які відчуття і думки поета приховані за образами?

4 Почуття ліричного героя

- Які почуття переживає ліричний герой?
- Що його хвилює?
- Як він звертається до зорі?
- Знайдіть у тексті слова, що передають його мрії, тривоги, надії.

5 Життєві паралелі

- Які події з життя Тараса Шевченка могли вплинути на написання цього вірша?
- Чи можна сказати, що це вірш про Україну?
- Які риси любові до рідної землі в ньому відчуваються?

6 Моя гіпотеза

- Про що, на вашу думку, цей вірш насамперед?
- Яке головне послання поета?
- Чи актуальні ці думки сьогодні?
- Обґрунтуйте свою гіпотезу цитатами з тексту.

7 Творча лабораторія

- Створіть ілюстрацію до вірша
- Напишіть «лист до зорі» від імені сучасного підлітка.
- Або створіть короткий відеоролик/комікс, у якому передайте головну думку поезії.

Вправа «Перші рядки книги»

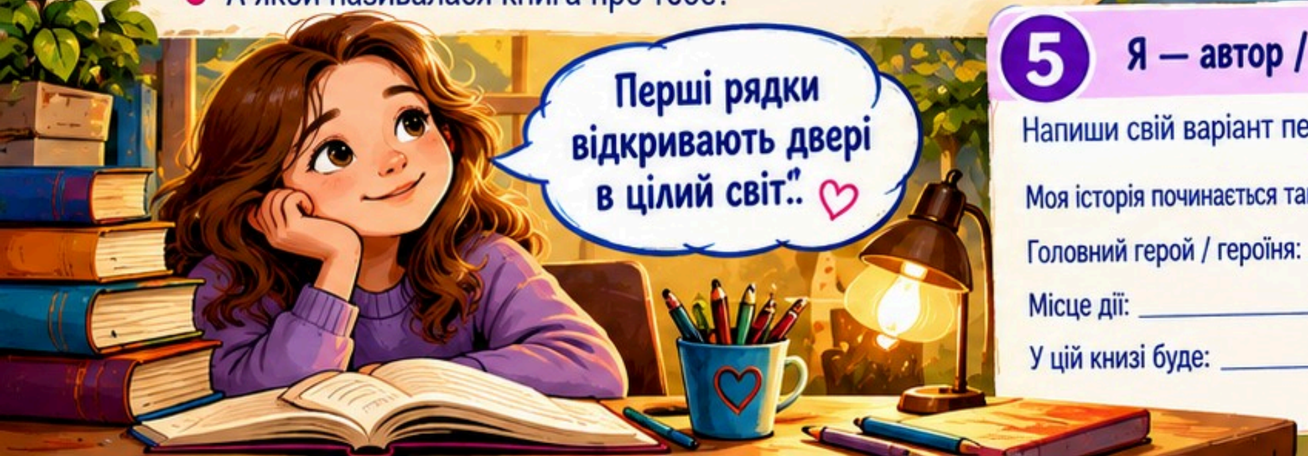
Прочитай початки трьох книжок:

- «У норі під землею жив собі гобіт. Не у вогкій, брудній норі...» (Дж. Р. Р. Толкін, «Гобіт»).
- «Усі дорослі колись були дітьми. Тільки мало хто з них це пам'ятає.» (А. де Сент-Екзюпері, «Маленький принц»).
- «Шурко довго не міг збагнути, що ж сталося...» (В. Нестайко, «Тореадори з Васюківки»).

Поміркуй:

- Як автор/ка «запрошує» читача/ку у свій світ?
- Що в перших рядках допомагає тобі захотіти читати далі?
- Чи є в тебе улюблені історії? Чому вони тобі подобаються?
- Навіщо потрібні автори/ки й письменники/ці? Чому важливо помічати і потім писати про те, що відбувається навколо?
- Якби ти писав/ла книжку — з яких слів вона починалася б?
- А якби називалася книга про тебе?

Варіанти дослідження та практичні вправи

1 Детектив першого абзацу

Знайди «ключі», якими автор/ка відкриває свій світ.

- Яке місце згадується?
- Хто герой?
- Яка атмосфера?
- Яке питання виникає?
- Що хочеться дізнатися далі?

2 Карта першого рядка

Створи візуальну карту кожного початку: місце, персонажі, події, емоції, загадки.

3 Порівнюємо стилі

Чим відрізняються перші рядки?

- Серйозний / казковий / пригодницький?
- Який настрій створюють?
- Як автори звертаються до читача?
- Які слова роблять початок особливим?

4 Улюблені історії

Поділися, які історії ти любиш читати.

- Які теми тобі близькі?
- Які герої тебе надихають?
- Чому ці історії подобаються?
- Що ти відчуваєш, коли читаєш?

5 Я — автор / авторка

Напиши свій варіант першого абзацу.

Моя історія починається так: _____

Головний герой / героїня: _____

Місце дії: _____

У цій книзі буде: _____

6 Книга про мене

Як називалася б книга про тебе?
Створи можливі варіанти назв і коротко поясни їх.

1. _____
2. _____
3. _____

7 Роль авторів / авторок

Обговоріть у парі або групі.

- Чому потрібні автори / авторки?
- Як вони допомагають нам краще розуміти світ?
- Чому важливо помічати події навколо себе?
- Як письмові історії можуть змінювати людей?

Текстова лабораторія

Читаємо уривок

Я стояв на зупинці й дивився, як хлопчик років семи намагався сховати під курткою мокре кошеня. Воно тремтіло й тихенько нявчало, а він шепотів: «Тільки не бійся, зараз щось придумаємо». Коли під'їхав автобус, я ще довго думав: куди вони поїхали і чи знайшло кошеня свій дім.

1 Перші враження

Звідки міг узятися цей текст?
Познач свої припущення або додай власний варіант.

- ☐ із оповідання
- ☐ із блогу
- ☐ із щоденника
- ☐ із листа
- ☐ із новини
- ☐ свій варіант: _____

2 Спостереження, згадки, уява

Поміркуй: зі спогаду, зі спостереження, з уяви чи з розповіді когось іншого міг народитися цей текст? Поясни свою думку.

_____

_____

3 Погляд автора

Чи міг автор справді бачити цю ситуацію? Які слова підказують тобі відповідь?

_____

_____

_____

4 Ключові слова

Випиши слова, які допомогли тобі уявити цю ситуацію. Яку роль вони відіграють?

_____

_____

_____

5 Джерела тексту

Які джерела могли поєднатися в цьому уривку? Наприклад: спостереження + уява.
Заповни схему.

Спостереження + Уява = Розповідь когось іншого

=

Цей текст

_____

6 Що відчувають герої?

Які думки й почуття, на твій погляд, були в хлопчика? А що могли відчувати кошеня й автор?

Герой	Думки	Почуття
Хлопчик		
Кошеня		
Автор		

7 Продовжуємо історію

Як ти думаєш, куди вони поїхали? Чи знайшло кошеня свій дім? Напиши 3–5 речень, продовжуючи цю історію.

_____

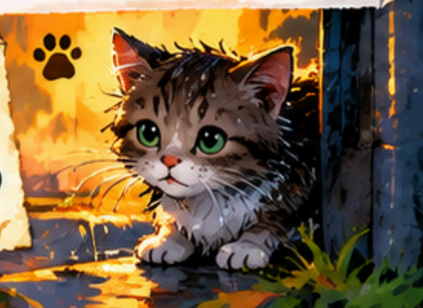
_____

_____

_____

_____

Маленькі історії здатні змінювати великий світ.

Рефлексія

Зупинись. Усміхнись. Подумай.

Іноді великі відкриття починаються з маленької уваги до того, що віддувається навколо нас

1. Що сьогодні мене найбільше зацікавило?
2. Яке відкриття я зробив/зробила про текст, людей або про себе?
3. Яку ідею я хочу спробувати у своїй роботі?
4. Що для мене було складним і над чим хочу ще подумати?
5. З яким настроєм я завершую сьогоднішню зустріч?

Цікавість відкриває нові горизонти!

Уважність допомагає помічати більше!

Ідеї народжуються там, де є допитливість!

Складні запитання ведуть до важливих рішень!

Натхнення дає сили рухатися далі!

Дякую, що досліджуємо світ разом!

Дякую за увагу!
Разом досліджуємо світ освіти і робимо його кращим!
Нехай ідеї, які народилися сьогодні, знайдуть своє продовження у ваших уроках, проєктах і добрих справах!
ЧИТАЮ
ДУМАЮ
ВІДКРИВАЮ
ДОСЛІДЖУЮ
ЗМІНЮЮ
НАТХНЕННЯ
РОЗВИТОК
УСПІШНІ УЧНІ
Освіта надихає!
Бережіть у собі допитливість, віру та любов до своєї справи!